

ARCHÍVUM

Háromszéki székely kisgazda mai nehéz élete*

A STUD erdélyi munkatársa küldte a következő cikket, betekintésül a háromszéki törpebirtokos küzdelmes életébe. A csonkamaragorországi gazda számára, de a publicisztika és a legszélesebb értelemben vett nemzeti politika számára is bőséges tanulságokkal szolgálnak az itt felsorolt, helyszínen gyűjtött adatok.

Mennyit termel és hogyan él meg földjén a kisgazda?

Termel-e annyit a kisgazda, hogy abból megéljen? Ha igen, hány hol termőföld biztosítja a megélhetést számára? Ha nem, mennyit kell mellékereseti munkával pótolnia, és végül a kisgazdák milyen hányada tartozik ebbe vagy abba az osztályba?

A különböző birtokosztályok közül a 6-7 holdas birtok elhatározóan magához köti a tulajdonost, mert nagyobb annál, hogy a gazda más kereseti ággal foglalkozhassék, a jövő szempontjából pedig különös fontosságú azért, mert a gazdálkodási mód kellő fejlesztésével e birtokosztályban levők mellékkereset nélkül meg tudnak élni földjükből, tehát mentesíthetik magukat annak kényszerétől, hogy mellékkeresethez folyamodjanak, ami gazdaságtól és családi otthonuktól is elvonja őket. Az alsóbb birtokosztályokból is ebbe a birtokosztályba törekszik felvergődni a törpebirtokos.

Nézzünk meg ezért egy 6 holdas kisgazdát Háromszék megyéből, melynek termőterülete legjobb a Székelyföldön, olyan kisgazdát, aki gondos, józanéletű, kisigényű, testben-lélemben egészséges családjával együtt. Lásuk meg, hogy feleségével, két gyermekével mi a fogyasztása, és melyek szükségletei termelésével és keresetével szemben, és mi ezek eredményeképpen az életszintje, amit ma hat holdas birtoka mellett biztosíthat magának.

---

* Forrás: *Stud*, 1936. május 7., 1-3. Az érvényes helyesírási szabályok szerinti átírásban.

Egy hatholdas székely kisgazda termelése

Őszi gabona (búza, rozs)	1 és 1 holdon	15 q á 420 lei	6300 lei
Kapásnövények:			
törökbúza (tengeri)	} össz. 2 holdon	15 q á 260 "	3900 "
répa		20 " " 30 "	600 "
burgonya		12 " " 70 "	840 "
Tavaszi gabona (árpa, zab)	1 holdon	10 " " 250 "	2500 "
Kaszáló here	1 és ½ holdon	35 " " 80 "	8800 "
Összesen:	6 és ¼ holdon		16 940 lei

Készpénzjövedelem

Marhaállomány 3 tehén, 2 borjú (vagy egy tehén, 2 ló), 2 sertés.

1 borjú eladásából	700 lei
baromfiból, tojásból	300 "
eladott tej árából	1300 "
Összesen:	<u>2300 lei</u>

Az eladott tej átlag napi 4,5 liter az év 6-7 hónapján át 3 tehén után. Az állat 3 hónapig iga alatt van munkaidőben, vemhessége alatt 2 hónapig nem fejik, 3 hónapon át a borjú szopja. A tehén, ha nincs iga alatt, átlag napi 6 liter tejet ad. A 3 litert a család napi fogyasztására szánva, egy tehén után nem jut eladásra több 1,5 liter tejnél. 3 tehén után 4,5 liter az év kb. 200 napján át. Ha nem tagja tejszövetkezetnek, hanem tejszarnokba adja el a tejet, nem kap többet 1,5 lejnél literenként.

A gazda, ha nem él város közelében, terményei után sem jut készpénzkeresethez, mert amit termeszt, azt családja ételmezése és állatai tartása felemészti. E téren a jó és rossz termésű években a változás annyi, hogy ember, mint állat jobban, vagy szűkösebben él.

Fogyasztás

4 családtag fogyasztása búzában: 6 q.

1-1 családtagra átlag évenként 1,5 q jut. Kenyeret süt egy hétre 10-12 kg lisztből; a 4 családtag napi lisztfogyasztása 1,5 kg.

Kukoricaliszt fogyasztása (puliszka) napi 2 kg. Évi 8 q.

Tej napi 3 liter.

Zsír évi 32-40 kg. Havonta átlag 3 kg.

Húst mészárszékből csak nagyobb ünnepeken vesz, évente 5–6 ízben.

Egyébként két sertést vág le és fogyaszt el a család, meg bizonyos számú baromfit. Tojásra 10–12 tyúkot tart, és ha elad a tojásból, napi élelmé-
től vonja azt meg. Jól tojó fajbaromfiak tartása inkább most van terjedő-
ben.

Készpénzkiadások

Adók és egyéb közdíjak

Földadó évi	300 lei
Községi illetékek évente	740 „

E felvétel Háromszék megyében történt. Az illetékek összege me-
gyénként és községenként változó. A föld után 30 lej esik holdanként, a
többit fogat, kémény után állapítják meg, éjjeli őrzés, tűzoltó díj, stb. fe-
jében, ilyenformán minél kevesebb földje van a gazdának, ezek az illeté-
kek annál jobban sújtják.

Egyházadó (ha egész képes)	80 „
Apróbb pénzadomány, perselypénz stb.	40 „
Bikatartás 3 tehén után	360 „
Legeltetési díj 3 marha után, borjúval, sertéssel	415 „
	<hr/>
Összesen:	1935 lei

Ruházkodás

4 családtag számára átlag évi 1–1 pár lábbeli á 400 lei	1600 lei
2 férfitagnak egyre-másra 1–1 rend ruha, beleszámítva az olcsóbb nyári ruhát is az árba	1600 „
2 nőtag részére felsőruha á 400 lej	
Fehérnemű 2 férfitag részére 2–2 ing, alsónadrág	800 „
„ 2 nőtag részére	350 „
Fejrevaló a családtagoknak átlag	150 „
Ágyneműpótlás átlag	200 „
	<hr/>
	4850 „
Hozzáadva a közterhek összegét	1935 „
	<hr/>
Összesen:	6785 lei

Itt részletezzük a terheknél, hogy mibe kerül a gazdának, míg búzájából
liszt lesz, illetve terméséből mi marad fogyasztásra a vetőmag, cséplési, ör-
zési, természetbeni járandóságok leszámítása után: Valamivel több, mint a
búzatermés egyharmada.

Évi termés	15 q.	
Cséplés traktorral	8 %	1,84
Vetőmag	15 véka	2,50
Őrzési díjak, határőrök, éjjeliőr, pásztor, bikagondozó 3 db. marha, 1 sertés után		1,00
Kepe (egész)		0,40
	Összesen:	5,74 q.
Marad kereken őrlésre	10 q.	
Ebből őrlési vám	14 %	1,50
Korpa	22 %	1,90
		3,40 q.
Marad kereken élelmezésre	6 q.	

Vagyis, amit termel, azt utólag el is fogyasztja. Így van ez mindennel. Visszatérve a gazda készpénzkiadásaira, ha végigpillantunk a termelés, fogyasztás adatain, láthatjuk, hogy a gazdának 6–7000 lejes készpénzkiadásával szemben nincs több készpénzjövedelme gazdasága után 2000–3000 lejnél. Marad fedezetlen évi 4000 lej. Erről más úton kell gondoskodnia. Szerencséje van, ha cukorrépat termelhet, mert akkor ennek az összegnek felét behozhatja vele, ellenkező esetben munkára kell mennie. A 4000 lej hiány pótlása ilyenformán – 40 lei napszámot számítva – évi 100 munkanap veszteséget jelent gazdasága számára, mi annál súlyosabb, mert túlnyomórészt nyári munkaidőben kell teljesítenie a munkanapokat, mivel télen nem kínálkozik számára megfelelő munkaalkalom. Ehhez a 100 munkanaphoz járul még átlag 20 kaláka-nap (csépléssegítség viszonzása stb.) és 8–10 nap közmunka, *mi együtt az évnek több mint egyharmadát teszi, és a nyári munkaidő tetemes részét felemészti.*

A 6 holdas gazda életszintjére vonatkozólag beszédes magyarázatot adnak a fogyasztás fentebbi adatai, ami mellett megemlítendő, hogy legtöbb helyt a gyári ecetet otthon készült, de távolról sem sikerült ízű almaecettel, a babkávét pörkölt árpával pótolják, csak kávépótlékért adnak pénzt az üzletben. Cukor helyett répából főzött szörppel édesítenek, a gyermekeknek pedig apróra vágott cukorrépakockával kedveskednek. Petróleumra és sóra költenek, amit nem nélkülözhetnek. Paprikát termelnek újabban azért, hogy megszáritva és apróra törve fűszernek használják bolti paprika helyett. Megjegyzendő, hogy a legtöbb székely vidéken háború előtt paprikát nem termeltek, ennek termesztésére most is csak takarékosági szempontok készítenek a székelyeket. Jellemző, hogy a gazdálkodó elem túlnyomó része, kiknek készpénzkeresetük alig van arra, hogy szükségletüket fedezék, alkohollal nem él, csak nagy-ritka alkalommal. Inkább fuvarosok, mun-

kások fogyasztanak alkoholt, kik életüket készpénzkeresetre alapozzák, maguk alig gazdálkodnak, hanem helyettük inkább az asszony dolgozik azon a kis földdarabon, mi az egész család szükségletét fedezni amúgy sem tudja, és ami miatt a férfinak egyéb munka után kell néznie, hogy pénzt keressen. Még a nagyobb gazdág költenek szeszre.

A szövetkezetek jelentősége

A székelyföldi tejszövetkezetek üzleteredményeinek kimutatása szerint, a tejszövetkezeti munka mai kezdeti szakában tagjainak évi átlagos 2200 leit juttatott. Ez az összeg a fenti számítás alapján vett évi 4000 lei készpénzszükséglet felét teszi ki, vagyis kerek 50 munkanapot. Mivel a fenti számításban a tej hozama évi 1300 lejjel szerepel, a szövetkezeti munka kezdeti eredménye is több mint 20 *munkanapcsökkenést jelent*. Kellő fejlesztéssel fokozatosan elérhető lehetne, hogy csak a tejszövetkezetek útján a 100 idegen munkán töltött munkanap felére csökkenjen. A másik fele az állattenyésztés, gyümölcstermelés, méhészet, háziipar kellő fejlesztésével volna elérhető. Szövetkezeti munkával természetesen ez is sokkal könnyebben és hamarabb. Sokat segíthet ezzel párhuzamosan a hitelszövetkezetek munkája is egyrészt, szolid hitelnyújtás által, másrészt a tőkeképzés, takarékosági szellem fejlesztése révén.